

nj kot člani UJU. 4. Končno si dovoli Izvršni odbor opozoriti družstvo, da s takim svojim postopanjem krši stanovsko in organizacijsko disciplino, ker vse nasprotuje čl. 2. pravil UJU.

O spomenici »akcijskega odbora« in njegovih dopisih, o tožbi in listu »Edinstvo« ne bom govoril, ker je to storil tov. poverjenik.

Nov učni načrt.

Ker so naši učni načrti za osnovne šole zastareli, je izdalo ministrstvo prosvete nov učni načrt. Izdelala ga je posebna komisija v ministristvu. Vršila se je nato v septembru konferenca nadzornikov pri obeh prosvetnih oddelkih v Sloveniji. Sreski šolski nadzorniki pa so potem sklicali učiteljstvo po posameznih srezih na posvetovanje. Novi učni načrt je sicer prirejen mestoma po principih, ki jih zasleduje modernno šolstvo. Pozna se mu pa, da ga je izdelala samo gošpoda pri zelenih mizah, kar je velika pogreška. Ker upošteva načrt le štiriletno šolsko dobo, in ker je načrt vsled neprimerne razdelitve snovi in v večini neizvedljiv, ga je naše učiteljstvo odklonilo. Sedaj izdelujejo v ministristvu zopet nov načrt.

Osnutek novega šolskega zakona.

Koncem septembra 1926 je prejelo prosvetno ministrstvo od Izvršnega odbora UJU v Beogradu projekt novega šolskega zakona, ki ga je nameraval Izvršni odbor predložiti takratnemu ministru prosvete g. Trifunoviću. Načrt je bil isti, kakor je bil priobčen v »Učit. Tov.« št. 22. od 4. junija 1925, samo da so bile vanj vnešene izpremembe, ki jih je sprejela skupščina UJU v Subotici. Izpremenjena so bila tudi nekatera druga mesta.

Anketa pri poverjeništvu UJU — Ljubljana je stavila svoje pripombe v zmislu zahtev, ki so jih stavila okrajna učiteljska društva leta 1925. Komaj pa ga je poverjeništvu vrnilo s nekaterimi svojimi izmenami in dopolnitvami, že je izšel nov projekt šolskega zakona, ki ga je izdelal po naročilu prosvetnega ministra g. Radića načelnik Osnovne Nastave dr. Sigismund Čajković, prof. na višji pedagoški šoli v Zagrebu.

Načrt smo ponatiskali. Izšel je kot prilog »Učit. Tov.« št. 17. z dne 2. decembra 1926. Vse učiteljstvo smo pozvali k sodelovanju.

Med tem je sklicalo tudi ministrstvo prosvete posebno komisijo, ki je predelavala ta načrt. V komisiji je bil tudi tovariš Flerč. Komisija je že izvršila svoje delo.

Poverjeništvu je prejelo od komisije redigiran predlog zakona o narodnih šolah, ki ga je predložil g. minister prosvete Trifunović narodni skupščini v razpravo. Ker je na dnevnem redu današnje seje o tem posebna točka, ne bom izgubljal nadaljnjih besed.

Naše socialne ustanove.

Se nekaj besed o naših socialnih ustanovah! Predvsem omenjam tu Učiteljsko Samopomoč, ki se je razvila v mogočno silo. Danes šteje 2040 članov, in posmrtnina znaša 10.200 Din. To so lepi novci, ki jih prejmejo preostali za umrlim. Rešeni so s tem težkih in bridkih skrbi toge in žalosti. Vse učiteljstvo bi moralo postati nje član.

Učiteljski dom v Mariboru se razvija prav povojno. Ima že okrog 300.000 Din premoženja, kar je za njegov kratek obstoj precejšnja vsota, ki kaže veliko požrtvovalnost tovarišev in tovarišic mariborske oblasti.

Manj ugoden je položaj Učiteljskega konvikta v Ljubljani. Omenjam tu poslanišico »Vsem dobrim srcem«, ki jo je objavila »Pomožna akcija« v »Učit. Tov.« in vseh dnevnih. Pozdravljamo vsako akcijo, ki ima namen čimprej uresničiti naše dolgotrajne želje po lastnem domu.

Zveza državnih nameščenecv.

Dotaknem naj se kratko zveže državnih nameščenecv. Z okrožnico z dne 31. avgusta 1926, št. 107 smo pozvali vsa društva, naj razpravljajo o pristopu k tej zvezi. Večina društev je smatrala to za neobhodno potrebno, da ustvarimo enkratno fronto vseh državnih nameščenecv v državi. Ona naj bi bila naša zaščitnica v vseh vprašanjih, ki so skupna nam vsem. Preko nje bi se ne smelo izvršiti ničesar! Z nadaljnjo okrožnico smo prosili vsa društva

štva, da vstavijo v proračun za vsakega člana 12 Din letno, ki jih obračunajo glavni nemu blaginju. V poslednjem času pa ste prejeli še kratek poziv zaradi prijave članstva. Društva, ki še niso poslala članski seznamov, naj pošljejo iste v 5 izvodih, ostala pa naj dopošljejo še 2 izvoda. V odboru zveze je tov. poverjenik. Več o tem bo govoril pri 4. točki tov. Dimnik.

Naš tisk.

Tisk je danes veselila, ki vodi vse! Zato bi bila naša organizacija brez listov mrtva. Škoda le, da ne moremo izdati vseh listov vsaj v istem obsegu in v istem številu kot prej. Slabo gospodarsko stanje poverjeništvu iz prejšnje dobe nas je prisililo, da smo morali opustiti začasno »Prosveto« in »Omladino«. Zato pa nam je ostal zvest »Tovariš«, ki neustrašeno zastopa naše stanovske interese.

Nameščanja in premeščanja učiteljstva.

Kljub prošnjam in protestom se ponavlja leto za leto ista pesem. V začetku šolskega leta ima marsikatera šola preveč učnih oseb, dočim so druge šole brez učiteljstva. Pripisujemo največ krivde našim prosvetnim oblastvom.

Da bi odpravili vsaj deloma ta nedostatek, smo se obrnili še dvakrat na vsa okrajna učiteljska društva ter prosili poročila o nadštevilnih učnih oseh in o nezasedenih mestih, da bi mogli energično nastopiti v tem oziru in ugotoviti vzroke teh nedostatkov. Odgovorila so le nekatera društva, dočim so druga očividno zadovoljna. Na zadnjo tozadevno okrožnico pa le prosimo odgovora, čeprav negativnega.

Naše pravne pridobitve.

Ako ne bi v dobi deklaracijskega gibanja dosegli prav ničesar drugega kakor to, da je po večini prenehala tisto ostudno premeščanje učiteljstva po § 71. pod plaščem službene potrebe, pod katerim se je skrivalo le politično kopito, bi bilo mnogo, jako mnogo.

MIRKO VAUDA:

K novemu projektu novega šolskega zakona.

(Dalje.)

Olajšave šolskega obiska.

Čl. 14. dovoljuje takorekoč roditeljem, deco najvišjih (?) šolskih let obdržati ob času poljskega dela doma ter za tako deco uvaja zimske razrede. Načelno moramo biti proti tej določbi, ki je povrh glede presplošne, neprecizne navedbe »najvišjih godišta« ter »za vreme poljskih poslov«, ki trajajo od meseca marca do decembra, pomankljiva. Zopet ponavljam, da odklanjamo uvedbo zimskih razredov, ker v tem slučaju podiramo, kar smo s poukom v poletju ustvarili, da ne naštevam še številnih drugih zlih posledic zimskih razredov za učence in učiteljstvo.

Vendar sedaj sledečo drugo besedo! Kdor deluje na podeželskih šolah, živi in količkaj čuti z ljudstvom, je pri razmišljanju o tem členu prišel do dveh zaključkov.

1. Izpostavljen in hrbet drži v vsem boju za redni pouk in šolski obisk večino, če ne celo edino, ubogi učitelj sam!
  2. Silnejše in odločilnejše kot paragrafske določbe so in ostanejo — osobito v današnji dobi, socialne in gospodarske razmere. Upajmo, da so te le prehodne; zato pa predlagam čl. 14. kot prehodno določbo za podeželske šole v sledeči obliki: Ako revni roditelji neobhodno rabijo deco, ki obiskuje 7. ali 8. šol. leto (ne glede na starost!) z dobrim uspehom in doterdanjim rednim šolskim obiskom, se tako deco lahko v času najnujnejših poljskih opravil oprosti šolskega obiska naj več 3 mesece, a deco je uporabljati le za najlažja, otroški telesni razvitosti primerna opravila. — Uvedba zimskih razredov pa naj odpade.
- Čl. 15. naj s spremembo čl. 12. in 14. odpade; istotako ni potreben čl. 16.
- Čl. 17. je na mestu. Večina držav je koledarskem letu ter je tako oproščeno osnovno šolo v tem smislu reformirala. Umestno bi bilo tu še dostaviti čl. 17. projekta šolskega zakona iz leta 1925., ki govori o namenu nižje osnovne šole (prvih 4 šolskih let!)

Kolikokrat so se mu načrti in delo izjalovili, a on ni omagal, ampak začel znova in vztrajal do konca svojega življenja kot 81-letni starček brez tarnanja, vnet le za blagor ljudstva. Njegovo življenje ostane na vse veke ganljiv vzor vdanosti, zvestobe, vztrajnosti in ljubezni za vse učitelje in vzgojitelje.

Potomci so mu ob prvi stoletnici njegovega rojstva postavili časten spomenik z napisom: Tukaj počiva Henrik Pestalozzi, rojen v Zürihu 12. januarja 1746, umrl v Bruggu 17. februarja 1827. Rešitelj siromakov v Neuhofo, propovednik ljudstva v Linhartu in Jerici, v Stansu oče sirot, v Burgdorfu in München-Buchseeju ustanovnik ljudske šole, v Iverdunu (Hertnu) vzgojitelj človeštva. Človek, kristijan, državljani. Vse za druge, zase nič. Blagoslov njegovemu imenu. — V drugi vrsti pa tvorijo njegovi pedagoški nazori bogat zaklad, zlasti za osnovni pouk in vzgojo. N. pr. njegov najvažnejši metodični princip: pouk se mora psihologizirati, ki je dandanes znova oživel v klicu »iz otroka vena«, je dal pedagoški celoto stoletje pravo podlago.

Zato je Ivan Pestalozzi poleg Čaha Jana Komenského in Francoza Jeana Rousseauja najodličnejši pedagog vsega sveta.

Res je, da se ne moremo veseliti drugih posebnih pridobitev, pa tudi posebnih izgub ne zaznamujemo. Izplačevanje razlik napreduje le počasi. Ako pojde tako dalje, bomo čakali še najmanj 20 let na izplačilo. Vlada se v tem oziru ne gane, akoprav pritiskamo vedno nanjo. Ukinitve stanovanjskega zakona nam utegne prineti nekaj neprijetnosti. Upajmo pa, da se stanovanjska miselja le zmanjša dotlej. V kolikor smo poučeni, so iz finančnega zakona izpadle nevarnosti, ki so grozile uradništvo. Vendar pa moramo biti pripravljene, da bodo skušali z redukcijami tudi pri učiteljstvu. Zato moramo biti čuječi.

Omembe vredna se mi zdi pridobitev, da zadobi učitelj stalnost v službi takoj, ko napravi usposobljenostni izpit. 100% plačo mu seveda priznajo šole po podpisu dotičnega odloka. Tudi avtomatično napredovanje v položajni plači je važno za vse. Poddrobnejše o tem sledi v poročilu tovariša Dimnika.

Napredni hočemo biti v dejanju.

Dovolj! Podal sem Vam poročilo o stanju organizacije, ne z lepimi, visokodonečimi besedami, ampak tako kakršno je. Kar smo mogli, smo doslej storili. Vse drugo pride, mora priti še na vrsto. Borili se bomo dosledno proti vsem, ki hočejo razbiti za vsako ceno našo stanovsko organizacijo. Ščitili bomo odločno svobodo mišljenja članstva, ker je to temelj našega boja, a tudi temelj lepše, naprednejše in svobodnejše bodočnosti našega stanu.

Nismo napredni samo tedaj, kadar bomo prisegli samo na politična gesla gotove stranke. Ne! Napredni je vsak učitelj, ki stremi za napredkom modernega šolstva, ki stremi za povzdigo svoje stroke, svojega stanu in narodne prosvete v državi.

Zato naprej, neustrašeno naprej po začrtani poti v lepšo, svobodnejšo bodočnost! (Splošno odobravanje).

(Nadaljnje poročilo o seji sledi.)

Proti izrabljanju šolske dece za težka dela.

Čl. 18. Prvi stavek prvega odstavka tega člena naj ostane. Odpade pa naj 2. stavek ter cel 2. odstavek. Unese pa naj se določba, da pred in brez uspešnega dovršenja osnovne šole (oziroma višji stopnji osnovne šole odgovarjajočih drugih šol) ne sme noben učenec biti sprejet kot vajenec v kako obrt. Tudi sme stopiti v kako službo (kot hlapec, delavec itd.) ter se uporabljati za težje delo šole po dovršenih 8 šolskih letih. Tako bomo ne le dvignili ugled osnovne šole, marveč tudi ugled in prospeh obrtnege in delavskega stanu. Omenim, da v nekaterih državah obstajajo predlogi, da zadobi volilno pravico le oni državljani, ki je z uspehom dovršili vsaj osnovno šolo. Dosega lepe odpustnice iz osnovne šole postani pravi »potni list« v življenje!

Čl. 19. pozdravljamo, kajti v krajih z meščanskimi šolami ima učitelj »na višji stopnji osnovne šole oni slab šolski material, ki si ne upa na meščansko šolo in je zato delo v taki osnovni šoli čisto silno težko.

Skrbstveno šolstvo.

Čl. 20. navaja šole za defektne, torej telesno pohabljenodeco. Na mestu bi bil tu še odstavek o šolah za moralno defektne, propadlo deco, koji slučajji so zlasti v sedanjih poveljnih dobi dovolj pogosti. Manjka tudi določba o pravilnikih, s katerimi se ima urediti ustroj in pouk na teh šolah, ker zahtevajo te šole nekaterih specialnih določb. Tudi v drugih državah je tu uresnjeno s posebnimi pravilniki. Boljši je bil v tem oziru člen 11. projekta šolskega zakona, ki je bil predložen narodni skupščini 16. maja 1925.

Nadaljevalno šolstvo.

Čl. 22. v kolikor se ne identificira z nadaljevalno šolo, katero zahtevamo kot sestavni in obvezni del osnovne šole, naj ostane. O nadaljevalni šoli pa naj slede iz

črpenjša določila, vsaj v obsegu čl. 25. iz našega projekta šolskega zakona leta 1920.

Analfabetiski tečaji.

Čl. 23. Tečaju za nepismene moramo priznati pač vso važnost in nužnost, a kot je polaz »dobrovoljan«, tako bodi prostovoljen in primerno dobro (kot nadurni puk po težkem delu v osnovni šoli) nagrajen tudi pouk v tem tečaju ter pri takih telesno in bogve kako duševno »doraslih« učencih!

S tem sem s kratkimi opombami priobčil svoja mnenja k posameznim členom 2. poglavja projekta zakona o narodnih šolah. Smatram pa, da prikazuje to poglavje velike vrzeli ter s 24. členom nikakor še ni sklenjeno.

V to poglavje še spadajo ter bi morale sedaj slediti še sledeče določbe: smoter in učna obveznost ostalih narodnih šol, torej v prvi vrsti nadaljevalnih, potem meščanskih, pomožnih in drugih šol. Čakati bomo še torej morali na posebne zakone ali uredbe o teh šolah, katere torej zakonodaja izključuje iz področja in pojmovnega obsega narodnih šol, čeprav vrste istih imena navaja v 8. členu. Zato je naziv zakona popolnoma pogrešen ter bi se na podlagi obstoječega projekta moral zvati pravilno le »Osnova zakona o zabaviščih in osnovnih šolah kraljevine SHS.«

(Dalje prihodnjič.)

Nevolje bugarskog učiteljstva.

(Konec.)

Razmerje med delodajalci in delojemalci.

Radnici su odavno osetili na svojim leđima ovo pravilo: što je veća ponuda a manja potražnja radnih snaga, to se ove teže plasiraju, jeftinije plaćaju, nameću im se nepovoljniji uslovi. Te takozvane rezervne armije radnika uzrok su obaranju radnica i produženju radnog vremena. Utvrđeno je i to važi kao elementarna istina; položaj radnika u prvome redu zavisi od odnosa između ponuda i potražnje radnih snaga.

Taj temeljni sociološki zakon jednako važi i za intelektualne radnike. Krajnje je vreme da se i kod nas shvati: činovnici su u istom položaju prema državi kao što su radnici prema poslodavcima. Što je manje inteligencije, u toliko se ona više traži i bolje nagrađuje i obrnuto: Što je ima više, u toliko pada njena vrednost, u toliko se većma njen celokupni položaj pogoršava.

Brezposelnost učiteljstva.

Ono što bugarske učitelje baca u najveću brigu, to je besposlica. Ona je uzela i uzima strašne razmere. Neprestano gubi karakter privremene. Postaje nešto normalno. Sve više izjednačuje po položaju intelektualne radnike sa njihovim manuelnim drugovima i najrečitije dokazuje da su interesi i jednih i drugih identični.

Hiperprodukcija inteligence.

U Bugarskoj ima vrlo mnogo inteligencije. Ako se ne može govoriti o hiperprodukciji, a ono se ne može da ospori ni to, da tamo danas traži posao hiljade intelligenata, a posla nema. Nećemo ulaziti u to, da li su i u Bugarskoj mnoga činovnička mesta popunjena ljudima bez kvalifikacija, već ćemo računati s onim što jeste. Još pre rata u Bugarskoj se osećala navala od inteligencije. Sada još više. Graniice bugarske države ishodom rata su sužene. Mnoga i mnoga činovnička mesta ukinuta. Zatim skoro sva inteligencija (većinom učitelji i sveštenici) iz Makedonije, Trakije i Dobruđe je emigrirala u Bugarsku.

Učiteljski naraščaj.

Dalje, usled nezapamćene ekonomske krize, koja je u Bugarskoj oštija nego i kod nas, mnogi učitelji i uopšte inteligenti, koji su ranije bili privatno zaposleni, okrenuli su se državi i traže službu. Pa onda, dolaze nove generacije. Samo prošle školske godine je svršilo 1800 — hiljadu osam stotina mladića i devojaka učiteljske škole i sve to čeka postavljenje, a mesta nema. Ne samo što nema praznih mesta, nego se još u obliku redukcije vrše otpuštanja.

Boj za ustanak.

Toliki broj kandidata za službu s jedne strane, a neverovatno malo ili nimalo upražnjenih mesta s druge strane, sve je to izazvalo bezobzirnu konkurenciju, borbu za parče hleba, pri čemu su mnogi karakteri poklecnuili. Često se dešavaju nemile pojave: pribegavanje nepoštenim načinima, uzajamno podvaljivanje i t. d. sve u svrhu da se konkurent potisne, da se dođe do željene službe.

Beg inteligence v manuelne poklice.

U Bugarskoj su učestali slučajevi, da se inteligentni ljudi, sa srednjom po čak i sa fakultetskom spremom, odaju poljoprivrednom zanimanju. Nisu to velikoposednici niti opet stručnjaci — agronomi, već siromašni inteligenti, koji nisu mogli dobiti službu ili takvi, koji nisu zadovoljni svojim položajem činovnika, hteli bi da budu nezavisniji i veruju, da će tako bolje